

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 26.

Tisdagen den 29 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17, den 18 och den 22 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarna Första kammarens protokollsutdrag, nr 201, utvisande att nämnda kammare antagit Andra kammarens inbjudning till Första kammaren att förena sig med Andra kammaren i dess beslut, att ett särskildt utskott, bestående af tjugutvå ledamöter, elfva från vardera kammaren, skulle tillsättas för behandling af ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. strafflagen och med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m. än äfven de ytterligare framställningar, som kunde komma att af Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor.

§ 3.

Föredrogs hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till jordbruksutskottet propositionerna:

med förslag till förordning angående skogsvårdsafgifter; och angående ny aflöningsstat för statens landtbruksingenjörer, extra landtbruksingenjörer och landtbruksstipendiater.

Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 26.

Till bankoutskottet öfverlämnades härefter propositionerna: angående pension åt tillförordnade brottmålsdomaren i Norrbottens län, vice häradshöfdingen Eskil Stecksén; och angående pension åt skrifbitrådet hos nedre justitierevisionen Amalia Charlotta Jansson.

Vidare remitterades till särskilda utskottet nr 2 propositionen med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. strafflagen.

Remiss af en proposition. Härfpå föredrogs Kungl. M:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.; och lämnades därvid på begäran ordet till

Herr Åkerman, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! När regeringen vidtog den uppseendeväckande åtgärden att upplösa arbetsaftalskommittén, tänkte nog mer än en: regeringen har gjort en uppfinning, hvarmed den vill lyckliggöra nationen. Vi lefva ju i uppfinningarnas tidevarf, och hvarför skulle icke herr Lindman, som löst rösträtsfrågan, också kunna lösa arbetarfrågan och utfinna ett sätt att garantera arbetsfreden? Nu ligger resultatet af regeringens arbete på bordet.

Af regeringsförslaget finna vi, att massarbetsinställelsernas spöke icke blifvit förvisadt, utan i stället tagit fast form i det kungliga förslaget.

Hvadan då denna brådska? För mig personligen — och säkert för mången annan — innebär det nedslående resultatet af regeringens arbete ingen öfverraskning. Ty under de år jag haft anledning att något syssla med dessa frågor har det blifvit klart för mig, huru oerhördt svårlösta de äro, och jag föreställer mig, att icke ens så långt gående tvångsåtgärder som straff och obligatorisk skiljedom skulle förmå skapa arbetsfred, utan att sådan vinnes främst genom goda arbetsförhållanden och kloka sociala omsorger. Dock vill jag gärna medgifva, att en tidsenlig lagstiftning i fråga om aftalen skulle kunna i någon mån bidraga till undanröjande af anledningarna till arbetskonflikter. Äfven vill jag hafva sagdt, att jag uppfattar regeringsförslaget som ett efter bästa förstånd och samvete uppgjort arbete, ehuru jag beklagar och inlägger en vördsam gensaga mot det sätt, hvarpå regeringen dragit fram denna oerhördt viktiga och ömtåliga fråga, som ingriper i millioner människors dagliga lif.

Nu ligger emellertid frågan på Riksdagens bord, och regeringsförslaget måste alltså upptagas till grundlig och ingående behandling, först och främst af det särskilda utskottet. Det är ju tänkbart, att utskottet kan förorda regeringens förslag; en annan möjlighet är, att utskottet framlägger ett eget förslag till frågans lösning, och utan tvifvel framkomma åtskilliga motioner i ämnet med nya riktlinjer. En annan väg kan ju också tänkas, den nämligen att Riksdagen icke anser frågan mogen att *nu*

afgöras. Det är alltså många möjligheter för att regeringsförslaget icke blir af Riksdagen antaget och att ej heller något annat positivt förslag vinner Riksdagens godkännande. *Remiss af en proposition.* (Forts.)

Hvad skall då ske? Vi erinra oss väl alla en debatt här under förra riksdagen i anledning af en interpellation, som var framställd. Det frågades nämligen om regeringens ställning med hänsyn till en riksdagsupplösning, sedan vi nu fått en ny riksdagsordning. Härpå gaf regeringen — för att använda den något fria öfversättning, som en talare här i kammaren gjorde utaf svaret, ehuru väl jag tror att den var riktig — det svaret, att det skulle bero på konjunkturena. Jag hoppas och tror, att regeringen, om denna fråga nu skulle falla, skall finna konjunkturena bjuda att upplösa hela Riksdagen och förordna om nya val till båda kamrarna efter den nya ordningen. Då skulle denna viktiga fråga, den viktigaste, som någonsin förelagts Riksdagen, blifva behandlad på ett sätt, som jag för min ringa del anser lyckligt och ägnadt att under alla omständigheter åt den viktiga lagen skapa förtroende från alla samhällsklasser.

Då jag nu har ordet, skall jag be att få säga något om själfva lagförslaget. Jag vill icke ingå på själfva förslagets kärna, utan jag skall hålla mig till utanverken, om jag så må säga.

Som alla finna, är ju lagen byggd på den grunden, att det skall stå starka organisationer på båda sidor och förhandla och uppgöra dessa kollektivaftal. Under sådana förhållanden blir naturligtvis föreningslifvet, föreningsverksamheten, af en oerhörd vikt, och man måste därför anse det vara angeläget, att detta föreningslif och dessa organisationer på alla sätt stärkas.

Granskar man nu förslaget, så finner man i 9 § en bestämmelse, där det står, att i aftalen må ej förekomma förbud att tillhöra fackförening. Ja, det är ju alldeles riktigt, att det bör stå en sådan bestämmelse i lagen, men någonting särskildt nytt är ju egentligen icke detta, med den utveckling det praktiska lifvet har tagit. Ty det lärer väl vara ganska sällsynt, att icke denna form af föreningsrätten respekteras. Men, som sagdt, det är klart, att det i lagen bör stå ett sådant stadgande.

Men det står också något annat just i denna samma 9:e paragraf, som är ägnadt att väcka betänklighet. Där står, att i aftal må ej stadgas skyldighet för arbetsgifvare eller arbetare att uteslutande eller företrädesvis ingå aftal med dem, som tillhöra fackföreningar. Denna bestämmelse finner jag för min del mycket egendomlig. Jag anser, att den icke kan försvara sin plats i en modern lagstiftning, och att den är af beskaffenhet att direkt motverka föreningssträfvandet. Där talas också något om arbetsförman, men den frågan skall jag icke nu ingå på, ty det blir nog tillfälle att tala om den längre fram.

Ja, som jag nämnde, man hade bort vänta, att organisa-

Remiss af tionstanken skulle kraftigare understöds af regeringen. I det en proposition-hänseendet saknas i propositionen ett ämne, som jag verkligen tycker det hade varit på sin plats, att regeringen själf nu i detta sammanhang hade gifvit sig in på. Jag menar vår sorgliga så kallade Åkarpslag. Jag tycker, att regeringen skulle ha handlat klokt, om den lätit sin proposition åtföljas af ett förslag om denna lags upphäfvande. Jag skall nu icke ingå på någon kritik af denna lag från straffrättslig synpunkt; vi få nog tala om den saken om några dagar här i kammaren, men jag vill se den i en annan belysning, den nämligen att den är ett af de stadganden, som direkt motarbete föreningssträfvandet. Såsom denna lag är skrifven och som den kan utnyttjas, innebär den ett bestämmt hinder för arbetarne att kunna fredligt öfvertala hvarandra att ingå i fackförening. Det praktiska lifvet för ju med sig en alldeles grundväsentlig åtskillnad mellan arbetsgifvarnes sätt att vinna nya föreningsmedlemmar i sina föreningar och arbetarnes sätt. Arbetsgifvaren kan sitta hemma på sitt kontor och skicka ut bjudningsbref till sina kolleger, artiga i formen naturligtvis. Men den som får dem förstår nog i många fall, att, om han icke hörsammar den vänliga inviten, han är en förlorad man, är ruinerad. Arbetaren kan icke gå denna väg. Han måste gå ut på gator och gränder och »nödga dem — som det står i skriften — att komma in», och då han gör detta, som är hans lagliga rätt, råkar han lätt ut för Åkarpslagen: vi ha ju ofta i motioner här i kammaren sett utmålats, huru den kan utnyttjas. Jag skall icke länge uppehålla mig vid denna sak, men jag vill säga, att i utlandet har denna rätt för arbetaren till fredlig öfvertalning betraktats vara af den oerhörda vikt, att den gjorts till föremål för särskild lagstifning. Hos oss är det, som sagdt, alldeles motsatsen. Vi ha strafflagar, som lägga bestämt hinder i vägen för arbetarne att verkställa den fredliga öfvertalningen. Vi få betänka, att de uttryckssätt och umgängesformer, som förekomma hos arbetsklassen, icke alltid äro så precis öfverensstämmande med den allra finaste etikettens fordringar. De ha icke glacedhandskar på sig, då de söka öfvertala hvarandra att gå in i föreningen, men detta hindrar icke, att de måste ha rätt att med ganska klara och tydliga ord säga hvarandra, att de måste hålla tillsammans. Denna fredliga öfvertalning borde alltså omgärdas med det lagskydd, att Åkarpslagen toges bort.

Lika visst som jag tror, att fackföreningarna äro en grundstock i den moderna samhällsbyggnaden, lika visst anser jag, att Åkarpslagen är en mask i denna grundstock, och att denna mask snarast bör aflägnas.

Det är en annan sida af denna lag, som ju icke precis hör till själfva aftalets rättsliga struktur, som jag skall be att få nämna, och det är frågan om inrättande af en arbetsdomstol.

Det kanske förefaller herrarne egendomligt, att jag som jurist reagerar mot, att det skulle sättas in 3 jurister i denna domstol. Men jag kan icke finna annat, än att det juridiska elementet fått för stark representation i denna domstol. Jag föreställer mig, att det varit lämpligare, att endast *en* juridisk person funnits i denna domstol och att han suttit som ordförande. Därigenom skulle det möjligen också kunnat blifva flera personer, som representerat den fackliga sakkunskapen. Också vid voteringar inom domstolen kunde verkligen denna anordning spela en ofantligt stor roll. Vare det långt ifrån mig att kasta ens en skynt af skugga på den svenska domarkåren, men vi få väl ändå aldrig glömma, att domarne tagas ur de högre klasserna och att de växt upp under de förhållanden och i det föreställningssätt, som där äro rådande. Äfven deras juridiska uppfostran och utbildning skapa i viss mån hos dem ett slags, om jag så får kalla det, omedveten föreställning, att ordningen, *den* finnes på arbetsgifvaresidan; där ligger laglydnaden. Detta kan ju som sagdt vara alldeles omedvetet, och mannen i fråga behöfver därför icke på något sätt anses svika sin plikt eller anses mindre skickad för sitt värf. Jag menar nu, att, om det redan a priori sitter tre jurister och två eller tre, hvilket det nu skall blifva, arbetsgifvarerepresentanter, man kan frukta, att denna domstol icke skall vinna det förtroende för opartiskhet, som ju är alldeles nödvändigt.

*Remiss af
en proposition.
(Forts.)*

Vidare anser jag den föreslagna bestämmelsen därom, att arbetsdomstolens utslag skall få öfverklagas hos högsta domstolen, vara ett mycket olyckligt grepp. Vi få först betänka, att det är oerhördt brådtom med dessa utslag. Det är en ofantlig vikt, att utslagen komma så snart, som det är möjligt, så att icke rättstvisten förlänges. Skall det appelleras till högre domstol, blir det en alldeles gifven följd, att det blir en ganska betydande tidsutdräkt, äfven om det blir, såsom justiteministern lofvat på ett ställe i propositionen, att han skall ställa om, att dessa mål få företrädesrätt. Det står ändå icke till, att det icke blir så, att det kommer att dröja. Och det anser jag för min del vara olyckligt.

Sedan är det en viktig fråga, om man verkligen kan vänta, att högsta domstolen skall vara bättre skickad att just i dessa mål skipa bättre rättvisa, än som arbetsdomstolen redan har gjort. En person må vara aldrig så skarp jurist och aldrig så lärd och praktiskt skolad i den rena juridiken, man kan icke ändå begära, att han i dessa praktiska saker skall hafva den insikt, som erfordras.

Om man endast vill slå upp kommerskollegii tryck om kollektivafstal, skall man finna, att det vimlar af för vanliga människor alldeles obegripliga facktermer. När sedan målet kommer upp till en domstol, där det icke sitter andra människor än jurister, huru

Remiss af en proposition.
(Forts.)

skall det då gå? Det kommer att bereda dem de allra oerhördaste svårigheter. Och vi få icke heller glömma, att processordningen i högsta domstolen är så oerhördt föråldrad och gammalmodig, att det är underligt, att det får lof att gå, som det går. Och man måste verkligen undra öfver, att det *kan* gå så pass bra, som det gör. Herrarna veta ju alla, att i högsta domstolen är det blott *en* föredragande i målet. Det är en jurist, han såsom de andra. Han tager hem hela akten i sin bostad och där gör han, såsom det heter, en promemoria öfver hvad som står i handlingarna och läser sedan upp den i högsta domstolen. Ja, det är väl en processordning, som, om man tänker sig den tillämpad på sådana här tvister, icke är annat, kan jag säga, än en ren parodi. Därför vill jag för min del varna för denna klagorätt.

Ja, det vore ju mycket annat att säga om denna sak. Men jag skall icke upptaga herrarnas tid längre därmed. Jag hoppas, att herrarna icke af mitt anförande måtte hafva fått den uppfattning, att jag hör till dem, som ännu resa ett principiellt motstånd mot all lagstiftning i denna fråga. Jag har redan pointerat, att så icke är, och jag vill stryka under det ännu en gång.

Vidare anförde

Herr Schotte: Herr vice talman! Jag har här begärt ordet, icke för att närmare granska den kungl. propositionen, utan för att uttala ett beklagande öfver det skick, hvaruti förevarande ärende föreligger till Riksdagens pröfning. Utaf den föregående talaren har redan berörts Kungl. Maj:ts uppseendeväckande åtgärd att enlediga den en gång med åtskillig aplomb tillsatta arbetsaftalskommittén. Detta var ett olyckligt beslut; och äfven jag måste befara, att hela frågan däraf kan bli lidande. Kommittén hade som bekant på en förfrågan af herr civilministern, om den till 1909 års slut kunde framlägga sitt förslag, svarat, att just 1909 års stora arbetsstrider medfört en hel del nytt material, som det vore af vikt för kommittén att granska och hämta erfarenheter af, innan kommittén kunde komma med ett slutgiltigt förslag, hvadan sådant först kunde föreligga under år 1910. Jag tror, att det skulle hafva varit synnerligen värdefullt för Riksdagen, om, när den nu går att pröfva dessa stora och grannliga frågor, den också fått veta, hvilken syn de bägge närmast intresserade parterna, arbetsgifvareföreningen och landsorganisationen, lagt på 1909 års stora arbetsstrider, och i hvad afseende de anse, att lärdomar däraf för lagstiftningsarbetet kunnat hämtas. Riksdagen är emellertid, som fallen nu utvecklats sig, satt i en mycket prekär ställning, när den nu snart går till afgörande af den kungl. propositionen. Det må visserligen icke vara att undra på, att regeringen under 1909 års stora konflikter känt sitt ansvar särskildt tungt och allvarligt öfver-

vägt hvad den kunde göra, och göra så snart som möjligt, för att förekomma ett förnyande af dylika förödande strider. Men regeringen har väl ändå aldrig på allvar kunnat föreställa sig, att, om en lag, sådan som den, hvilken nu framlagts för Riksdagens pröfning, varit gällande år 1909, den stora kraftmätningen på arbetsfältet skulle hafva kunnat undvikas. I själfva verket var det väl också närmast att antaga, att oron på arbetsmarknaden, efter den stora jättekonflikten, skulle komma att i någon mån minskas och aflösas af en tid af åtminstone relativt lugn, och att situationen för den närmaste framtiden i allt fall icke rimligtvis kunde bli svårare och oroligare än under tiden närmast före masslockouten och massstrejken. Det tycker man borde hafva varit ett riktigt antagande och en klok syn på tingen. För en lycklig lösning af de många grannliga spörsmål, hvarom i dessa lagförslag är fråga, hade det enligt min mening varit lyckligare, om något af den köld, som regeringen visat under vissa delar åtminstone af den stora arbetskonflikten, fått sträcka sig så långt, att arbetsaftalskommittén i lugn fått utföra sitt arbete och framlägga ett fullt utarbetadt och motiveradt förslag till nästa års Riksdag. Därigenom hade man — och det är på förevarande område af synnerligen stor betydelse — kunnat få veta de närmast intresserade parternas syn på de olika spörsmålen och kunnat få dessa synpunkter fullständigt utredda och fullständigt motiverade. Ett kommittébetänkande hade i förväg varit tillgängligt för Riksdagens ledamöter, och dessa hade då också kunnat haft tillfälle att i god tid sätta sig in i och söka bilda sig ett omdöme om de olika parternas ståndpunkter och det berättigade uti hvad den ena eller den andra haft att anföra till stöd härför. Äfven i de mest obetydliga lagförslag, och äfven i andra frågor, föreligga i regel i god tid kommittébetänkanden, hvilka äro tillgängliga för allmänheten. Dessa remitteras ju också till yttrande af olika vederbörande, innan de i form af kungl. propositioner föreläggas Riksdagens pröfning. Här har icke heller så skett. Om man nu icke velat höra organisationernas hufvudstyrelser, ehuru det borde hafva förefallit vara en ganska naturlig sak, hade det väl i alla fall varit skäl uti att öfver förslaget infordra yttrande från kommerskollegium, hvars arbetsstatistiska afdelning ju sitter inne med stor erfarenhet på ifrågavarande område. Det kunde icke heller hafva varit ur vägen, att förlikningsmännen hade fått tillfälle att yttra sig öfver förslagen ur de synpunkter, rörande hvilka deras verksamhet gifvit dem en särskild erfarenhet. Nu hafva emellertid inga andra yttranden infordrats än, grundlagsenligt, från lagrådet. Och jag skall gärna medgifva, att lagrådet här nedlagt ett intresseradt och i allmänhet vidtsynt arbete. Men det är väl ganska orimligt att begära, att vid en dylik granskning lagrådet skall ingå uti en uttömmande materiell pröfning af alla

*Remiss af
en proposition.
(Forts.)*

Remiss af detaljsaker. Skall det litas till lagrådet i framtiden såsom till en kommitté eller en öfverkommitté, då befarar jag, att vid många tillfällen det skall bli svårt att få lämpliga ledamöter i lagrådet; och tämligen säkert är, att det var lyckligt, att lagrådet nu var så sammansatt, att det kunnat ingå i en så omfattande och sakrik granskning af de föreliggande förslagen, som skett.

Det är lyckligtvis icke ofta, som Riksdagen i så oförberedt skick fått mottaga omfattande lagförslag. Och det blir utan tvifvel ett tungt arbete för det utskott, som får den förberedande behandlingen sig anförtrodd, att taga itu med dessa mycket svårlösta och grannliga frågor, där man på så många områden saknar förebilder från utlandet och då man i allt fall i den kungl. propositionen knappast får någon närmare redogörelse för, huru man i andra länder löst eller försökt lösa en mängd af de detaljspörsmål, som här uppkomma. Det är därför också all sannolikhet för, att Riksdagen blir afsevärdt fördröjd öfver sin vanliga grundlagsbestämda tid genom granskningen af förevarande, omfattande lagförslag.

Det är känt — och det upplystes här för några dagar sedan i kammaren — att den upplösta arbetsaftalskommittén företagit resor till olika arbetsplatser i landet och därvid hållit sammanträde med vederbörande arbetsgifvare och arbetare. Något resultat af dessa dyrbara resor föreligger, såvidt känt är, icke. Den kungl. propositionen tiger därom fullständigt, och man sväfvade således i ovisshet därom, huruvida protokoll eller anteckningar från dessa sammanträden föreligga. Det har emellertid af andra kommittéer tillämpats, att protokoll förts vid dylika sammanträden. Jag erinrar mig särskildt, att till yrkesfarekommitténs betänkande föreligga omfattande protokoll för liknande sammanträden i orterna. Säkerligen skulle det hafva varit af värde för kammaren att också höra, hvad arbetsgifvare och arbetare i olika landsdelar lagt för syn på åtskilliga af de spörsmål, som vid dessa resor hafva kunnat komma på tal.

Justitieministern har för några dagar sedan i kammaren hänvisat till och rekommenderat 1901 års arbetsaftalskommittés förslag. Jag tror icke, att kammarens ledamöter skola hafva så synnerligen mycket att därpå lära i de viktigaste frågorna. Visserligen finnes det åtskilliga spörsmål, som där äro berörda och som kunna vara utaf intresse att taga del af, särskildt en del upplysningar från utlandet, ehuru gifvetvis delvis föråldrade. Men i åtskilliga af de viktigaste frågorna tiger ju det betänkandet. Vi veta, att kollektivaftalet för denna kommitté var, praktiskt taget, ett okänt begrepp. I denna kommitté sutto ej heller några arbetare. Och det är, likaväl på detta område som på åtskilliga andra och kanske än mera här, gifvet, att förflytandet af en tioårsperiod, lätt gör, att tiden springer om utredningen och springer om uppfattningarna. Säkerligen skulle Riksdagens leda-

möter hafva större gagn af den s. k. Åkerman-Olinska promemorian, som på så uppseendeväckande sätt blef undertryckt, och det med sådan effektivitet, att den nu icke lär kunna tillhandahållas Riksdagens ledamöter ens i några exemplar. Äfven den historik, som den ena af dessa sakkunniga, herr Olin, utarbetat öfver andra läuders lagstiftning, är åtminstone ej anmäld vara tillgänglig för Riksdagens ledamöter.

*Remiss af
en proposition.
(Forts.)*

Det är vidare känt, att i början af detta år eller kanske i slutet af 1909 utkommit intressanta förslag från Danmark och Norge på arbetsaftalsfrågans område, förslag, som det varit önskvärdt, om de kunnat komma till större beaktande, än som tydligen skett vid det lagstiftningsarbete, som nu föreligger. Detta beaktande har emellertid till stor del omöjliggjorts genom de nu förevarande lagförslagens forcerade framläggande. Särskildt är det danska förslaget af stort intresse för kammaren att taga del utaf, då detta förslag tillkommit genom förhandlingar mellan den danska arbetsgifvareföreningen och de samverkande danska fackförbunden och således grundar sig på en öfverenskommelse, i allt väsentligt enhällig, mellan de närmast intresserade parterna.

Justitieministern har yttrat i kungl. propositionen, att han icke finner, att, innan ytterligare erfarenhet vunnits, ändringar eller tillägg till lagen om medling i arbetstvister böra ifrågakomma med afseende å sättet för arbetsgifvares och arbetares sammanförande till förhandling och öfverenskommelse. För min del tror jag, att en ytterligare revision och ett påbyggande af denna lag skulle gifva en relativt säker och god garanti för arbetsfreden, och att en dylik revision kunde vara väl så påkallad som de lagförslag, som här framlagts. Jag är i motsatts till justitieministern af den meningen, att just på detta område och just i sammanhang med arbetsaftalsfrågans framläggande i dess helhet ett utvidgadt och stärkt förhandlingsförfarande borde komma till stånd, och att, om man nu icke vågar gå längre, åtminstone möjlighet till anlitande af skiljedom i intressetvister borde stå till buds genom upprättande af stående skiljedomstolar eller särskildt utsedda skiljemän, hvilka parterna hade tillfälle att anlita, när de gemensamt öfverenskommit att hänskjuta en intressetvist till skiljedom. Inom vissa arbetsbranscher ligger, enligt mitt förmenande, utsikten för arbetsfredens bevarande i obligatorisk skiljedom, och det blir på dessa områden snart en nödvändighet för samhället att påfordra sådan. I detta afseende finnas många intressanta förebilder från utlandet, låt vara att dessa i flertalet fall endast tagit formen af lagförslag. Sålunda hafva ju, särskildt i Frankrike, sådana förslag framlagts dels af Millerand och dels af deputeraderna Deplas och Chatauds. I de omnämnda norska och danska förslagen finnas också goda mönster till en påbyggnad och utveckling af lagen om medling i arbetstvister.

Remiss af en proposition. Jag skall, som sagdt, icke i dag närmare ingå på lagförslagen eller i hvad mån dessa nu böra vinna Riksdagens godkännande. Endast det vill jag framhålla, att Riksdagen genom det ofullständiga och brådstörtade sätt, hvarpå denna fråga framdrifvits, blifvit försatt i en ogynnsam situation och att det är regeringen, som bär ansvaret för de vanskligheter, hvarmed denna lagstiftningsfrågas vidare fortgång inom Riksdagen är förknippad.

(Forts.) På samma gång vill jag emellertid uttala, att jag anser, att det vore lyckligt, när frågan nu i alla fall föreligger, om ett positivt resultat i rimlig omfattning kunde vinnas. Det skulle alltid vara till någon fromma för arbetsfreden, och jag är också öfvertygad om, att Riksdagen skall med allvar och ansvarskänsla ägna sig åt det synnerligen viktiga lagstiftningsarbete, som med framläggande af förevarande proposition är Riksdagen förelagdt.

Herr Lindqvist: Herr vice talman! Då kammaren nu står i beredskap att till behandling af det förut beslutade särskilda utskottet remittera Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m., anser jag det vara nödvändigt för mig att såsom representant för de organiserade arbetarne bifoga denna remiss ett yttrande.

Det är dock att beklaga, att denna remissdebatt nödgas försiggå vid ett tillfälle, då kammaren är så ytterst glest besatt, som nu är förhållandet på grund af påskhelgen. Och det är kanske ännu mer att beklaga, att regeringsbanken är icke ens glest besatt, utan till och med alldeles tom. Det förefaller nästan, som om regeringens ledamöter räkna med, att de hade dessa sina lagförslag såsom i en liten ask färdiga och afgjorda och icke hade vidare intresse att vara med och höra på, huru Riksdagens ledamöter behandla dem.

Jag skulle emellertid för min del önska, att jag ägde den förmåga såsom talare och kritiker, som en viss ledamot af denna kammare vid vissa tillfällen ådagalagt, för att anlägga den skarpa kritik på detta Kungl. Maj:ts förslag, som det enligt min mening i sanning förtjänar. Jag är nu icke i tillfälle därtill, utan får, efter mitt enkla sätt att se, framhålla de önskemål och synpunkter, som kunna från arbetarnes sida uppställas.

Då man läser denna kungl. proposition, som innehåller förslag till lagar på ett så vidsträckt område som det ifrågavarande, finner man för det första, att förslagen till innehåll äro otjänliga och förtjänta af kritik. Men framför allt är med afseende på det sätt, på hvilket dessa lagförslag åstadkommits och framförts till Riksdagen, en skarp kritik befogad och på sin plats.

För att rörande lagförslagens innebörd kunna förstå räckvidden af desamma skulle det nog vara nödvändigt att i första hand hålla så att säga en föreläsning öfver fackföreningsrörelsens uppkomst och utveckling samt dess innebörd, på det att

man mot denna bild och mot bakgrunden af denna skildring skulle kunna skapa sig ett bestämdt omdöme om, huruvida en lagstiftning på detta område är tillrådlig och huruvida en lagstiftning uti ifrågavarande hänseende bör ifrågakomma. Det är ju alldeles gifvet, att tillfället därtill är högst ogynnsamt här i dag, och jag vill därför icke, äfven om jag skulle kunna det, göra ett försök att lämna denna skildring. Jag skall endast med några korta ord erinra om grundprinciperna i denna rörelses verksamhet såsom ett underlag för hvad jag i öfrigt vill här framhålla.

*Remiss af
en proposition.
(Forts.)*

Af till och med en flyktig granskning af dessa förhållanden framgår alldeles oförtydligt, att då näringsfriheten infördes i vårt land, så uppstod omedelbart mellan konkurrenterna en mördande kamp, en konkurrenskamp, som träffade arbetarne och deras livsvillkor på ett hårdt och tryckande sätt, och den enskilda arbetaren blef så godt som ett viljelöst redskap i arbetsgifvarens hand. Arbetsgifvaren bestämde alla arbetsvillkor, den lön och den arbetstid, som skulle gälla för arbetarne, och arbetarne hade endast att foga sig efter hvad arbetsgifvarne i detta afseende dikterade. När arbetarne funno, att de på detta sätt stodo såsom en fullständigt undertryckt part gentemot den andra parten och å andra sidan märkte, att det enskilda förvärfsbegäret och den kapitalistiska profithungern skulle nedtrycka dem ännu djupare, så uppstod själfallet tanken på ett kollektivt uppträdande genom sammanslutning i fackorganisationer. Sålunda skapades här i landet för tjugufem år sedan arbetareorganisationens verksamhet, och med den hastiga tillväxt denna rörelse fått visar det sig, att det fanns en stark och bärande grundtanke för detta sträfvande hos den arbetande klassen. Sedan arbetarne kommit ett stycke på väg med sin organisation, hade de fått en viss maktförstärkning och lyckades på detta sätt skaffa sig medbestämmande i fråga om arbetsvillkoren. Arbetsgifvarne funno snart nog, att äfven de å sin sida måste försöka åstadkomma en förändring i detta förhållande, så att de kunde återbörda till sig något af den makt de förut haft, och i detta syfte skapades organisationer äfven på den sidan. Då arbetarne funno detta, centraliserade de sin fackföreningsrörelse först i förbund samt då de därpå insågo, att icke håller detta utgjorde en tillräcklig maktförskjutning, sammanförde de alla förbunden till en enhetlig organisation för att på detta sätt förskaffa sig den maktställning, som det för den arbetande klassen är absolut nödvändigt att äga, om den skall kunna förvärfva hvad som är oundgängligt nödvändigt för uppehållet under den konkurrens, som försiggår på grund af de nu rådande förhållandena.

Arbetsgifvarne funno emmellertid, att detta var en väg, som stod öppen äfven för dem, och de hafva gått samma väg och centraliserat sig. Vi hafva nu större centrala organisationer för arbetsgifvarne, däraf en representerar alla våra kapitalstarka bolag

Remiss af en proposition. (Forts.) och hela den stora industrien och således utgör en institution för hela den industriellt ekonomiska världen. Man förstår ju så innerligt väl, att då dessa sammanslutningar på arbetsgifvarnes sida åstadkommits, så har på detta sätt en maktförskjutning återigen ägt rum, så att arbetsgifvarne otvifvelaktigt fortfarande utgöra den starkare parten.

Den kamp, som pågått under de många år, som förflutit, sedan fackföreningsrörelsen kom till stånd, har ju tillspetsat sig, kan man säga, vid åtskilliga tillfällen, men på sistone erhållit en om möjligt starkare och kraftigare karaktär, sedan de centrala arbetsgifvareorganisationerna icke nöjt sig med de partiella striderna, utan för sin del ständigt och jämt proklamerat generallockout, då en hel industri utkastats i striden eller afstänges från sin verksamhet, och icke endast *en* industri, utan många industrier samtidigt.

Det är ju alldeles gifvet, att på grund af en sådan verksamhet och i anledning af det som uppstått såsom en följd af den ifrågavarande organisationsrörelsen, skulle hos medborgarne i landet uppstå den känslan och den meningen, att man borde tillse, huruvida icke dessa parter kunde i ett eller annat afseende förbjudas att använda sig af öppna strider och etablera dessa slagsmål, som träffa icke allenast dem själfva, utan gifvetvis äfven tredje man och i många fall träffa kanske djupt och vidtomfattande. Man har då kommit till den öfvertygelsen, att man bör skjuta framallt mera i förgrunden det önskemålet, att en lagstiftning införes, hvarigenom förhandlingar mellan arbetsgifvare och arbetare regleras och som gifvetvis, enligt hvad jag kan förstå, skulle hafva till syfte att om möjligt förebygga tillkomsten af de öppna striderna eller åtminstone söka förminska desamma.

Det återstår då att se, huruvida det som hittills gjorts i saken eller de nu föreliggande förslagen skulle komma att fylla ett sådant önskemål, huruvida dessa förslags genomförande till lag skulle medföra ett sådant resultat, att det skapade arbetsro och förebyggde dessa öppna strider, och om förslagen äro sådana att det väger jämt mellan parterna och att förmånerna äro tilldelade parterna i lika stor utsträckning.

När man nu granskar gången af denna fråga, finner man, att hvad som i första hand direkt åtgjorts åt saken var, då den s. k. Dicksonska kommittén tillsattes år 1899, hvilken kommitté i ett utlåtande af år 1901 öfverlämnade förslag till lag om arbetsaftal. I nämnda kommitté var, såsom ju en talare nyss erinrat, arbetarnes intressen icke alls företrädda. Kommittén bestod af representanter från det motsatta lägret, och när man granskar resultatet af kommitténs arbete, så finner man, att det utgör ett verkligt uttryck för den arbetsgifvareuppfattning, som gjorde sig gällande inom kommittén. Den föreslog endast införande af en lag om personliga aftal, men kollektivaftalets begrepp var fullständigt främmande för den s. k. Dicksonska kom-

mittén. Man ville, efter hvad jag kan förstå, genom detta lagverk söka återföra förhållandena till hvad de varit tidigare, det vill säga så, att arbetare och arbetsgifvare skulle blifva två från hvarandra skilda parter, där arbetarnas kollektiva sträfvanden icke skulle få ha något medinflytande, utan man skulle med personliga aftal binda den enskilda arbetaren vid arbetsgifvaren, och uppgörelserna dem emellan skulle ske, så att säga, på tu man hand utan inverkan af organisationer eller andra medverkande faktorer. Detta lagförslag fick dock en så stark opposition emot sig, att det blef ett dödfödt foster, och jag får säga herrarne, att jag skulle för min del önska, att den nu föreliggande kungl. propositionen finge om möjligt röna samma öde. Detta är nog emellertid önskningsar, som man icke kan hoppas blifva uppfyllda, och då gäller det ju för oss att se efter, hvilken väg man i öfrigt kan komma fram på, för att icke lagar skola genomföras, som fullständigt ointetgöra åtminstone den ena partens verksamhet på det område, där den hittills sträfvat för sin existens.

Den Lindmanska regeringen har ju visat ett alldeles oedladt intresse för en mängd stora frågor här i vårt land. Redan från början märkte man, att den regeringen tog till sin uppgift att, såvidt möjligt, äfven lösa alla de stora frågor, som röra förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare, förhållandet mellan de olika organisationerna o. s. v. I detta syfte tillsattes ju den arbetsaftalskommitté, som en föregående talare nyss omnämnde. Jag skall rörande den saken be att för min del få till fullo instämma i hans yttrande och behöfver därför icke vidare uppehålla mig vid den saken. Jag ber emellertid endast få tillägga, att om denna arbetsaftalskommitté, som under ett tvåårigt arbete gräft sig in i, så att säga, sakens alla detaljer och i hvilken kommitté dock båda parterna voro företrädade, äfven om representationen icke kunde sägas vara väl afvägd — om denna kommitté, säger jag, fått fullfölja sin verksamhet, skulle det ju för Riksdagens ledamöter ha varit möjligt att med ledning af dess utlåtande och dess motivering till ett eventuellt förslag kunna fatta och förstå innebörden af det föreliggande lagförslaget. Jag har under påskhelgen oafbrutet hållit på med att granska detta förslag, men jag får uppriktigt säga herrarne, att oaktadt jag under ett par års tid deltagit i den förberedande behandlingen af dessa frågor och oaktadt jag i öfver tjugu års tid verkat inom fackföreningsrörelsen och således är hemma på detta område, har det dock för mig varit ganska svårt att direkt fatta och förstå innebörden af detta lagförslag och komma till full klarhet om, huru dess olika bestämmelser verka emot hvarandra och ömsesidigt, såsom de äro inflätade genom lag om personliga aftal, lag om kollektivafstal, lag om föreningar — som finnes framlagd i en annan kungl. proposition — med mera. Och är det svårt för oss, som deltaga i arbetarrörelsen och ha

*Remiss af
en propo-
sition.*
(Forts.)

Remiss af kunskap om hithörande förhållanden, att fatta denna sak, då en proposition förefaller det mig, att det skall blifva icke allenast svårt, utan omöjligt för många af denna kammares ledamöter att kunna komma till botten med denna fråga på den korta tid, som Kungl. Maj:t nu beskärt oss genom att utan föregående ompröfning, lämna in denna kungl. proposition på kammarens bord med hemställan, att kammaren skall behandla frågan och besluta i ärendet. Det har ju af alla, både af regeringen, lagrådet och alla lagkloka uttalats den förvisningen, att detta område är ett ganska vanskligt område att lagstifta på. Det är för det första ett alldeles nytt område, som man nu skall gå att lagstifta på. Det är ganska vanskligt därför att man icke har likheterna, så att säga, gifna på båda sidorna; det finnes inga paralleller såsom i andra fall, där två åtskilda parter förekomma, som man skall lagstifta för. Att rätt afväga en sådan lag torde vara så godt som omöjligt, och därför får den redan från början märke af klasslag, och det torde icke under några förhållanden vara fördelaktigt att genomföra sådana lagar. På tal härom erinrar jag mig, att jag häromdagen läste i en af våra ledande tidningar här i hufvudstaden, en tidning, som i ganska hög grad, vågar jag påstå, företräder arbetsgifvarintresset, nämligen Stockholms Dagblad, och där fann rörande denna sak följande:

»Här, liksom på flera andra punkter, stannar man inför den viktiga frågan om arbetsaftalslagstiftningens uppgift. Många påyrka, att man på lagstiftningens väg skall hejda utvecklingen på vissa linjer och påskynda den på andra, eller, med andra ord, att staten skall helt taga ledningen — och ansvaret för den sociala utvecklingen. De förbise, dessa välvilliga lagvänner, att det ej gärna kan gå för sig att i hvilken utsträckning som helst sätta tvångströjor på individer och samhällsklasser. Låter man lagstiftningsarbetet gå för fort och reglera förhållanden, där någon samlad uppfattning ej redan förefinnes inom folket, så riskerar man blott, att hela lagverket efter någon tid klart framstår såsom alldeles förfeladt. Försiktighet är af nöden, ej minst då man går till behandling af så pass outhärliga frågor som om arbetsaftal, strejker och mera dylikt.»

Jag får säga, att det är icke ofta, som det beredes mig tillfälle att kunna instämma med Stockholms Dagblad, men i detta fall ber jag att få göra det så helt och obetingadt, som öfver hufvud taget är möjligt.

Det lagförslag, som är framlagdt i Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition, är med hänsyn till det sätt, hvarpå det åstadkommits, efter min syn på saken ingenting annat än ett rent juristverk, där de för arbetsgifvarne stora principfrågorna funnit sin lösning på arbetarnes bekostnad och där arbetsgifvarintresset i så hög grad som möjligt blifvit tillgodosedt. Det är nu icke tillfälle här i dag att ingå i en sådan detaljgranskning,

att jag skulle kunna styrka det påstående, jag nu gör. Jag skall därför endast be att få nämna några af de punkter, där jag finner ett stöd för denna min uppfattning; det blir ju sedan under den fortsatta behandlingen tillfälle att här i kammaren framlålla i detalj, hvad man anser om förslaget.

Det finnes hos Svenska arbetsgifvarföreningen en uppfinning, som fått namn af paragraf 23 i Svenska arbetsgifvarföreningens stadgar. När man läser det föreliggande förslaget till lag om vissa arbetsaftal, finner man, att grundprincipen i denna Svenska arbetsgifvarföreningens paragraf 23 blifvit här inlagd. Det är klart och tydligt utskrifvet, att arbetsgifvarne skola enligt lag tillförsäkras rätten att utan främmande ingripande leda och fördela arbetet. Ja — säga herrarne — men huru kan Ni göra någon erinran mot ett sådant stadgande? Är det icke den mest naturliga sak i världen, att arbetsgifvaren skall ha rätt att leda och fördela arbetet? Ja, ser man saken teoretiskt, skola vi icke tvista därom, men med den under de gångna åren vunna erfarenheten om det sätt, hvarpå arbetsgifvarne utnyttjat ett sådant stadgande, äro vi på arbetarsidan för vårt vidkommande på det klara med, att om denna sak blir i lag stadfäst, är det icke så mycket bevändt med den medbestämmanderätt, som arbetarorganisationerna hittills tillkämpat sig och hvilken de sträfvat efter att bibehålla. När arbetsgifvarne genom lag generellt tillförsäkras en dylik rätt, ligger nog däri så mycket och blir saken så ofantligt vidtomfattande, att det icke skall blifva lätt för arbetarorganisationerna att uppträda å arbetarnes vägnar; de få nog då det svaret: Nej, det är vi, som leda och fördela arbetet, det är vi, som styra och ställa här; Ni ha ingenting med den här saken att göra. Om jag skulle rulla upp allt hvad som från arbetarsidan framhållits rörande detta stadgande, tror jag, att jag skulle kunna hålla ett föredrag å minst ett par timmar för att något så när kunna uttömma ämnet efter de synpunkter, som arbetarne ha med hänsyn till de erfarenheter, som vunnits beträffande detta stadgande, och jag skulle då likväl endast tala om sådana fall, där arbetsgifvarne haft denna bestämmelse utskrifven i kollektivaftalet eller på annat sätt sökt själfva verka i samma syfte. Men helt annorlunda och ännu kraftigare blir det gifvetvis, om man i lagen tydligt utskrifver denna arbetsgifvarnes rätt.

I en annan paragraf i nu föreliggande lagförslag har visserligen föreningsrätten blifvit platoniskt erkänd, men samtidigt gör man strandhugg på samma föreningsrätt och begränsar den i olika afseenden. Den förste talaren här i dag erinrade om ett sådant fall, hvilket jag därför nu icke behöfver vidare ingå på. Han nämnde äfven, att uti lagen skulle skrivas ut, att förmännen kunde ställas utom fackföreningarna, d. v. s. förbjudas att tillhöra dessa. Äfven den saken ser ju ganska oskyldig ut, men

Remiss af
en propo-
sition.
(Forts.)

Remiss af jag ber herrarna vara öfvertygade om, att den ingalunda är så oskyldig. Det gäller här ett sträfvande, hvarvid arbetsgifvarne en proposition.
(Forts.)
under de senaste åren knutit ett det mest lifliga intresse. Jag vill här i förbigående påpeka, att arbetarne aldrig rest något kraf mot arbetsgifvarne i fråga om huru dessa skola forma sina organisationer eller hvilka som skola få gå in desamma. Om man nu emellertid skulle gifva arbetsgifvarne rätt att göra den begränsning i arbetarnes fria föreningsrätt som här åsyftas, hvad blir då följderna? Jo, först och främst den, att arbetsgifvarne ute på sina fabriker och verkstäder skulle betitla en större grupp af arbetare såsom förmän. Detta förhållande existerar redan nu; man har på större verkstäder $\frac{3}{4}$ -basar och $\frac{5}{8}$ -basar, såsom man brukar kalla det. Man har en hel lång skala af förmän, så att när man samlar ihop dem alla, utgöra de en icke oväsentlig kontingent af fabriken hela arbetsstyrka. Det blir den fasta trupp och livvakt, som arbetsgifvaren skall kunna skaffa sig genom att betitla vissa arbetare såsom förmän och med tillhjälp af lagen ställa dem utanför fackorganisationerna, vid sidan om fackföreningarna; de få således icke göra gemensam sak med arbetarne. När sedan arbetarne nödgas att eventuellt tillgripa strejk eller arbetsinställelse, har arbetsgifvaren i sin hand denna kärntrupp af arbetare, väl vanda vid arbetet på platsen och förtrogna med förhållandena därstädes, och så öppnas portarna på vid gafvel för strejkbrytare, och så snart dessa komma in, tar denna skara af förmän hand om dem, och så bedrifves arbetet med lif och lust, och de förutvarande arbetarne få gå utan arbete och deras strid är förlorad. Ja, mina herrar, genom dylika lagbestämmelser bidrager man till att stärka den ena partens maktställning på den andra partens bekostnad. Det finnes nu i lagen ingenting alls utskrifvet rörande definitionen på begreppet »förmän». Jag vill nämna, att vi under våra förhandlingar med arbetsgifvarne mycket tvistat om, hvilka som skola betraktas såsom förmän och icke förmän. Arbetsgifvarne vilja sänka ned detta begrepp »förmän» till att omfatta så många som möjligt, och vi återigen säga, att vi icke vilja beteckna någon såsom förmän, med mindre han icke deltager i arbetet eller har en fast månadslön eller årslön, men icke har andel i ackordsöfverskott o. s. v. Arbetsgifvarne äro icke alls tillfredsställda med ett dylikt stadgande, och det är sålunda tydligt ådagalagdt, att deras sträfvande går i den riktning, som jag här tillåtit mig framhålla.

I lagen stadgas vidare en personlig uppsägningstid eller en viss giltighetstid för de personliga aftalen. Med de kombinationer som i öfrigt äro gjorda i lagen, och särskildt med aktgifvande på de från lagrådets sida uttalade önskningarna, som regeringen här gjort, ha vi kommit in uti ett förhållande, som gör, att arbetarnes strejkrätt blir på ett det mest betänkliga sätt kringskuren. Endast ett litet tankeexperiment i den vägen! Vi

tänka oss en fabrik, som sysselsätter 1,000 arbetare. Dessa arbetare äro bundna med personliga aftal, där en viss uppsägningstid är stipulerad, eller också kunna vi säga, att man icke alls kommit öfverens om någon uppsägningstid, i hvilket senare fall lagen stadgar sju dagars uppsägning af arbetsaftalet. Så skrives på ett annat ställe i lagen, att arbetsinställelse icke får under några förhållanden äga rum, med mindre än att uppsägning af arbetsaftalet har skett och därvid den stadgade uppsägningstiden iakttagits; arbetsinställelse får, säger man, aldrig bryta ingånget aftal. Huru ställer det sig nu för de båda parterna, när de skola etablera en dylik arbetsinställelse? Jo, arbetsgifvaren sätter då upp ett anslag i sin fabrik, tillräckligt lång tid i förväg, när han vill sätta i gång lockout. Detta anslag innehåller då dels ett påbud, att denna lockout skall komma till stånd, och samtidigt säger han upp alla sina arbetare ifrån det personliga aftalet, så att detta utlöper på den tid, då lockouten skall träda i kraft. Enligt hvad jag kan förstå, låter sig således denna sak väl ordnas för arbetsgifvarnes vidkommande. Men huru ställer det sig på arbetarsidan? Jo, om arbetarne besluta sig för arbetsinställelse, återstår för dem, såvidt jag kan finna, ingenting annat än att personligen gå in till sin arbetschef eller förman och säga upp sina personliga aftal, att således skilja sig helt och hållet från det förhållande till arbetsgifvaren, hvori de dittills stått, så att de, när aftalen utlöpa, skola kunna börja arbetsinställelsen. Jag är verkligen ganska tveksam om, huruvida det skall vara möjligt, att bland 1,000 arbetare åstadkomma en sådan enighet, att de alla gå in och hos sin chef personligen säga upp sin anställning. Men äfven om detta skulle kunna vara möjligt, är det alldeles gifvet, att det för arbetarne reser sig stora svårigheter att använda sig af detta kampmedel på samma sätt, som arbetsgifvarne kunna göra, därest sådana bestämmelser som de nu ifrågasatta skulle införas.

Hvad den personliga uppsägningstiden eller aftalets giltighetstid beträffar, skulle här en hel del kunna tilläggas. Jag vill nu endast säga, att jag för min del är ledsn öfver, att lagrådets ledamöter, som särskildt på den punkten gjort ett så starkt ingrepp och öfvat ett så starkt inflytande på de stadganden, som nu föreligga i Kungl. Maj:ts proposition, icke varit vänliga att, innan de gingo in till Kungl. Majt. med sitt förslag, närmare undersöka de ingående verkningar, som dessa stadganden komma att få för den ena sidans representanter.

Jag tror, att man i fråga om så godt som alla paragrafer i det föreliggande förslaget skulle kunna komma med erinringar. Jag skall emellertid nu icke närmare inlåta mig härpå, då, såsom jag nyss sade, tillfället nu icke är lämpligt därför. Jag vill endast säga, att det centrala i lagen om kollektivafstal är dock paragraf 8, som innehåller stadganden om rätt att börja arbets-

Remiss af inställelse under aftalstid. Ifrågavarande stadgande, såsom det finnes i Kungl. Maj:ts proposition nr 96, är sannerligen en så utomordentlig komposition att jag vågar påstå, att det nog icke är många lekmän, som kunna utröna hvad som ligger i den bestämmelsen. Man har där tillgodosett en del af de ursprungliga krafven på hvad som i detta afseende borde göras; vidare har man där tagit hänsyn till lagrådets erinringar, och sedan har herr justitieministern vid den slutliga behandlingen gjort sina särskilda, från lagrådet afvikande uppfattningar gällande; allt detta har nu sammanförts i denna paragraf 8. Där ha vi således först förbud för strejker och arbetsinställelser, sedan medgifvande i visst fall för sådana, vidare medgifvande för arbetsgifvarne att göra generallockout — det är endast i särskildt fall, som undantag därifrån är gjordt — ja, det drar för långt ut på tiden att skildra innebörden af den paragrafen. Jag vågar icke göra det i dag, och det verkar för resten ganska konstigt att stå och tala för tomma bänkar, men jag vädjar till herrarne en hvar att under den tid, som är Eder tilldelad, närmare undersöka hithörande förhållanden; I skolen då komma underfund med, hvilka egendomligheter härvid framstå. Det framgår klart och tydligt, att Kungl. Maj:t varit ytterst aktsam, då det gällt arbetsgifvarnes heligaste rättigheter, såsom rätten att äfven under aftalstiden kunna få etablera generallockout. Det har från arbetsgifvarföreningens sida sagts, att det för arbetsgifvarne är ett lifsvillkor att få ha denna stora lockoutklubba; äfven om man svarfvar af den aldrig så litet, blir den icke så kraftig, och den duger då icke. Ergo, när arbetsgifvarne vilja ha det så, måste Kungl. Maj:t låta det därvid blifva. Vi måste ha den så stor och kraftig, som vi skapat den, och få vi den icke sådan, duger den icke, heter det på arbetsgifvarhåll. Och regeringen säger: Det är klart, att vi måste gå arbetsgifvarnes önsknings till mötes, det må skada samhället och landet hur mycket som helst. Men huru skall man då med denna lag kunna förebygga strid, hvilket man ju från första början afsett, att den skulle göra? Jag vill om denna paragraf 8 påstå, att herr justitieministern sökt och i ganska stor utsträckning lyckats åstadkomma en handbok i lockouträtt, och det är ju naturligtvis alltid en fördel för arbetsgifvarne, om de kunna få en sådan.

Till det lagförslag, som jag nu vidrört, finnas ju äfven fogade andra lagförslag. Sålunda har här påyrkats ändring i vissa delar af strafflagen. Man skulle nämligen där införa bestämmelser om s. k. allmänfarliga strejker, och under dessa strafflagens bestämmelser skulle inrangeras alla kommunens arbetare. Dessa stadganden äro sannerligen sådana, att, när man flyktigt tittar på dem, kommer man i första ögonkastet till den uppfattningen, att om en gatsopare vansköter sin tjänst, — som det visserligen icke står, men nog är meningen — om han alltså

icke sopar gatan ordentligt, skall han, enligt strafflagen, kunna ådömas visst straff. Detta är ju kanske något för långt uttolkad af mig, men det är ju ändå icke så underligt, om man kan fälla ett sådant yttrande, ty bestämmelserna se ganska drakoniska ut, när man läser dem. Det är min bestämda uppfattning, att dessa ändringar af strafflagen lämpligast borde hänskjutas till den strafflagsrevision, som i en nära framtid är att förvänta. Dessa strafflagsfrågor böra väl icke lösas i samband med arbetsaftalslagarne, utan beträffande dem bör man väl ha en helt annan utgångspunkt och forma dem i enlighet med de slutsatser, som man då kan komma till.

*Remiss af
en propo-
sition.
(Forts.)*

Hvad vidare öfvergångsbestämmelserna rörande kollektivaf-tal beträffar, är det, åtminstone för mig, omöjligt att säga hvad stadgandet därom har för räckvidd. Kungl. Maj:t föreslår, att denna lag om kollektivaf-tal skall träda i kraft den 1 januari 1911 och endast med några få och betydelselösa undantag göras gällande och tillämpas äfven på tidigare träffade aftal. När jag så betänker, att samtidigt skall lagen om personliga arbetsaftal med alla dess stadganden införas och att dessa kollektivaf-tal skola göras gällande på de personliga aftalen, vet jag sannerligen icke, huru Kungl. Maj:t har tänkt sig saken. Har det varit möjligt för Kungl. Maj:t att undersöka innebörden och innehålllet i de till ett antal af ett par tusen uppgående kollektivaf-tal, som nu äro gällande? Jag förstår icke, hur Kungl. Maj:t kunnat komma till den slutsatsen, att det går att anpassa alla dessa kollektiva aftal å de personliga aftal, som nu skola träffas i enlighet med den nu föreslagna lagen. Jag tilltror mig icke att kunna säga, hvad den saken har för räckvidd och innebörd, och det förvånar mig, att Kungl. Maj:t i den punkten framkommit med ett förslag sådant som det nu föreliggande.

Herr vice talman: Min bestämda uppfattning är, att dessa lagar, som nu föreslås af Kungl. Maj:t till antagande, sannerligen icke äro af den art, att de skapa den arbetsro, som man siar om här i landet och som man i många år åtrått. De skola ingalunda bortarbota klassmotsatserna, utan, enligt mitt sätt att se, endast bidra till att skärpa desamma. Men det är väl ändå icke det, som man åsyftar; vi äro väl alla på det klara med, att det icke är detta, som man vill. Då synes det mig vara en bjudande plikt, åtminstone för Riksdagens Andra kam-mare, att säga sitt nej till genomförandet af en lag så hop-konstruerad som den nu ifrågavarande är.

I detta sammanhang nödgas jag be att få yttra ett par ord rörande en annan kungl. proposition, som några dagar före påsk ganska obemärkt kom in på kammarens bord, nämligen propositionen med förslag till lag om föreningar. Det yttrades af mig och en annan ärad representant här i kammaren några ord vid remissen af denna proposition. Vi sade båda, att vi icke hunnit

*Remiss af
en propo-
sition.
(Forts.)*

läsa den, och då vi icke förut visste något om den, kände vi då icke till innebörden af de lagbestämmelser, som där föreslogos. Nu under påskferierna har jag emellertid haft tillfälle att närmare studera äfven det lagförslaget, och därvid funnit, att detsamma bjuder på idel sammanblandning af ekonomiska föreningar och ideella föreningar. Om man vill jämföra förslaget om ekonomiska föreningar med hittills gällande lagstiftning i detta ämne, finner man ingen uppslagsända, utan allting är sammanrördt, så att man skulle ha arbete i åtskilliga dagar för att komma till insikt om, huru härmed egentligen förhåller sig. Det är, såsom jag sade, så, att öfverallt uti denna lag finnes inväfdt stadganden om ideella föreningar. Det förefaller mig, om jag för ett ögonblick skulle våga tala i bilder, som om det vore så, att för de stöflar, som herr justitieministern lagat till före påskhälgen, har han glömt att taga mått på dem, som skulle gå i desamma, och när vi nu under påskhälgen profvat dem, ha vi märkt, att de absolut icke passa för oss; de passa alldeles icke för ideella föreningar af det slag, som jag representerar, och jag är öfvertygad om, att de icke heller passa för en stor del af öfriga ideella föreningar. Skon klämmer således öfverallt. Men det har icke bekymrat herr justitieministern. Han har ändå ansett, att sådan skall den vara, och de, för hvilka den är afsedd, få väl känna på, hur den klämmer — det fästa vi oss icke vid, resonerar han. Om detta lagförslag — jag ber om öfverseende att jag uppehåller mig vid detsamma, ehuru det icke nu föreligger till behandling, men det står i så utomordentligt lifligt samband med hela denna fråga, att det knappast går att tala om det ena lagförslaget utan att äfven nämna det andra — om detta lagförslag, säger jag, blir upphöjdt till lag, och en ideell förening låter registrera sig, blir det för denna förening omöjligt att existera, och om den icke registrerar sig, så blir förhållandet alldeles detsamma. Man har nämligen i detta lagförslag infört en sådan massa stadganden och bestämmelser, att det blir absolut omöjligt för de ideella föreningarna att kunna verka på sätt, de hittills gjort, därest detta förslag skulle antagas och bli gällande lag.

Jag skall nu icke längre uppehålla tiden. Jag vill endast säga, att, såvidt jag kan förstå, har herr justitieministern vid dessa lagförslags utarbetande hufvudsakligen haft sin uppmärksamhet riktad på vissa förhållanden i samhället, under det att han tagit ringa eller ingen hänsyn till andra förhållanden. Han har i fråga om arbetsaftalslagarna så mycket som möjligt utgått från den Dicksonska kommittéuppfattningen och fullständigt ignorerat den mening, som från annat håll gjorts gällande rörande dessa lagförslag. Då herr justitieministern här lämnade meddelandet om när denna kungl. proposition skulle inkomma på kammarens bord, rekommenderade han till kammarens leda-

möter det aktstycke, som utgöres af den Dicksonska kommitténs utlåtande. Där skulle alltså kammarens ledamöter söka sin visdom, då det gälde att analysera denna kungl. proposition. Men herr justitieministern undvek då att nämna ett ord om att efter detta kommittéutlåtande tillkommit ett annat arbete, som här i dag blifvit berördt, nämligen den Åkerman—Olmska promemorian, som dels kritiserar det dödfödda propositionsfoster, som den Dicksonska kommittén kommit med, dels lämnar en grundlig redogörelse öfver myndigheternas uttalanden om ifrågavarande lagförslag. Om den saken har herr justitieministern ansett, att Riksdagens ledamöter icke behöfde veta någonting. Det som verkligt är skäl och sakskäl, det skall man undanhålla Riksdagen; man vidtager icke alls någon åtgärd, för att de, som nu gå att besluta i dessa viktiga ärenden, må blifva underkunniga om detta arbete. Nu tjänar det icke mycket till, när ministerbänkarna äro tomma, att i detta fall göra en vädjan, men jag skall likväl göra en sådan här i tomma luften. Jag ber att få vädja till herr justitieministern, att han ville omedelbart gå i författning om, att ifrågavarande promemoria blir tryckt och utdelad till Riksdagens ledamöter. Om detta icke kommer att ske, nödgas vi ha den uppfattningen, att herr justitieministern för sin del icke har någonting emot, att kammarens ledamöter bibringas en ensidig och oriktig uppfattning rörande detta lagstiftningsarbete.

Det är icke allenast rörande innebörden af detta lagförslag, som man har anledning att framställa kritik, utan man har äfven anledning att rikta den skarpaste kritik emot det sätt, hvarpå lagförslagen åstadkommits, och mot det sätt, hvarpå de förelagts till kammarens behandling. Det är, såsom herr Schotte sade, gifvetvis något alldeles absurdt, att ett så utomordentligt stort ärende som detta, med förslag till lagar på alldeles nya områden, föres in på kammarens bord utan andra motiveringar än de, som äro gifna af justitieministern, och i de uttalanden, som gjorts af lagrådet. Det är absurdt att på detta sätt få in dessa stora lagförslag, utan att ha den sakliga belysning af desamma, som hade blifvit fallet, för den händelse arbetsaftalskommittén hade fått göra sitt arbete färdigt. Men nu är ju den kommittén upplöst, och den förblir gifvetvis för evig tid upplöst, så att den kunna vi icke vidare räkna med. När så är förhållandet, synes det mig, att Riksdagens Andra kammare icke kan göra annat än att nu i år afslå detta lagförslag med den hänvisningen till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t är vänlig att låta sina förslag i detta afseende först gå ut till allmän pröfning af landets medborgare, i främsta rummet till pröfning af de parter, som lagen skall träffa, och vidare till pröfning af den stora allmänheten. Det är på de utlåtanden, som då komma fram som Kungl. Maj:t sedan skall bygga det slutliga förslaget till lag, som Kungl. Maj:t i detta afseende vill framlägga.

*Remiss af
en proposition.
(Forts.)*

Remiss af en proposition.
(Forts.)

Herr talman! Jag har ansett mig nödsakad att frambälla dessa synpunkter redan i det stadium, hvori frågan nu befinner sig. Det blir ju sedermera under Riksdagens gång tillfälle att närmare ingå i detalj. Jag hoppas, att de uttalanden, som här äro gjorda, skola tagas ad notam. De äro, såsom jag förut sade, resultatet af en enkel första genomläsning af förslagen, men dessa uttalanden äro dock bygda på sakskäl och sakerfarenhet från det största område, där dessa lagar skulle göras tillämpliga och gällande.

Friherre Palmstierna: Herr vice talman! Det är ju åtskilligt, som är rätt egendomligt i fråga om detta ärandes behandling. Egendomlig är själfva denna remissdebatt införd en i det närmaste tom kammare — vi äro väl knappt ett fyrtiotal här närvarande, och det är endast åhörarläktarna, som tillnärmelsevis äro fullsatta; regeringsbanken är, som det påpekats, alldeles tom. Men hvad som enligt min uppfattning är ännu mera egendomligt är, att herr justitieministern, då han bebådade denna proposition rekommenderade 1901 års kommittébetänkande. Jag blef redan då något förvånad öfver, att han åt kammaren rekommenderade ett betänkande, som vore nio och ett halft år gammalt. Jag har emellertid för min del på grund af denna välvilliga rekommendation sökt följa herr justitieministerns uppmaning och har gått till studium af kommittébetänkandet i fråga. Jag fann då, såsom jag äfven mindes, att det var den kommittén, som hade fått till uppgift att vidtaga en revision af gällande legostadga. Jag drog mig vidare till minnes, att en mycket skarp och ingående kritik öfver detta kommittébetänkande kommit till synes, och gick på spår efter densamma.

Jag vände mig först till Riksdagens bibliotek, men fann att man där icke hade den promemoria, som, enligt hvad jag hade mig bekant, innehöll kritiken. Jag blef något misstänksam och tänkte mig, att denna promemoria möjligen kunde vara uppförd på ett index öfver förbjudna böcker, och gick därför upp till civildepartementet för att närmare efterforska saken och utröna, om där kunde finnas något exemplar af nämnda promemoria. Jag fann då, att densamma den 28 oktober blifvit införd i diariet under nr 2353, men att denna anteckning blifvit öfverkorsad och att promemorian något senare, den 1 november, blifvit på nytt införd i diariet, denna gång under nr 2394. Jag har verkligen icke tagit reda på anledningen till det egendomliga förhållandet, att man först tagit in promemorian i diariet, men sedan öfverkorsat denna anteckning för att på nytt diariesöra och låta publicera densamma. Jag tror emellertid, att den saken icke bör gå alldeles oanmärkt förbi.

Vi finna ju, hurusom Kungl. Maj:t på två ställen i den nu

föreliggande propositionen, nr 96, omnämner denna de sakkunniges promemoria, dock utan att meddela, att i densamma förekommer en mycket skarp kritik öfver 1901 års kommittébetänkande, och utan att vi blifvit i tillfälle att kunna taga del af densamma. Det är därför skäl i, att uti kammarens protokoll något kommer in om promemorian, då man väl får hoppas att kammarens ledamöter, när de återigen samlas efter påskferierna, skola studera frågan något närmare. Jag vill ur de sakkunniges promemoria uppläsa ett par rader, som utgöra en sammanfattning af den kritik, som där är intagen. Det heter: »Af de öfver förslaget afgifna yttranden framgår, att arbetarorganisationerna utan undantag ställt sig fientligt gent emot förslaget. De anse detsamma innebära ett hot mot föreningsrätten och hålla i allmänhet före, att all lagstiftning i detta ämne är obehöflig, samt uppställa som mål kollektiva aftal med allenast moralisk förpliktelse för fackföreningarna att upprätthålla aftalen. Beträffande förslagens grundprinciper vända sig arbetarorganisationerna särskildt häftigt mot alla straffbestämmelser äfvensom mot décomptesystemet. Arbetsgifvarne ha däremot i allmänhet yttrat sig för förslaget. Bland dess motståndare på denna sida märkes dock en framskjuten arbetsgifvareförening, hvilken skarpt kritiserar såväl straffbestämmelserna som décomptesystemet.» Sedan fortgår kritiken af 1901 års kommittébetänkande paragraf efter paragraf.

*Remiss af
en propo-
sition.
(Forts.)*

Herr justitieministern har rekommenderat ett kommittébetänkande med en alldeles föräldrad utländsk historik och med ett ytterst gammalmodigt innehåll. Jag vill endast be kammarens ledamöter studera sidorna 22 och 49 i detta kommittébetänkande, där det talas om förlikningsinstitutionens verksamhet vid intressekonflikter och rättstvister samt om straff för aftalsbrott. Men af all den kritik, som från arbetar- och arbetsgifvarorganisationer samt länsstyrelser framkommit beträffande nämnda kommittéförslag får kammarens ledamöter ingenting veta. Jag hemställer till kammaren, huruvida det verkligen är rätt handladt att rekommendra ett betänkande utan att samtidigt delgifva all den ingående kritik af detsamma, som varit före. Jag för min del hade lätt blifvit vilseledd härvidlag, om jag icke kommit att tänka på, att det möjligen kunde finnas någon kritik öfver detta betänkande i den promemoria, hvilken jag för något år sedan helt flyktigt läste.

Det är med knapp nöd, som man kan uppbringa något exemplar af densamma — det exemplar jag här har är själfva expeditionsexemplaret i civildepartementet — och jag tror icke, att någon af kammarens ledamöter skall kunna komma öfver något ytterligare, såvida icke särskilda åtgärder komma att vidtagas.

Ja, mina herrar, det är underligt slingrande vägar, på

Remiss af hvilka denna för hela landet så ytterst viktiga fråga blifvit förd: en proposition.
(Forts.)

aftalskommittén upplöses just vid en tidpunkt, då majoritetens ståndpunkt möjligen kunde användas — minoritetens ståndpunkt få vi aldrig reda på; den kritik öfver 1901 års kommittéförslag, som af regeringen själf tillkallade sakkunnige utfövat i en af dem till regeringen ingifven promemoria, den kritiken få vi icke reda på; den är, vill jag säga, rent af undertryckt, och dock har regeringen själf en gång gått i författning om att, låt vara i en ytterst obetydlig upplaga, publicera denna kritik; och slutligen har man nu åt Riksdagens ledamöter rekommenderat detta föräldrade kommittéförslag. Inför alla dessa förhållanden vill jag, mina herrar, bara säga det, att, fränsetd den ståndpunkt, som man kan intaga till själfva lagförslaget — något hvarom jag för närvarande icke vill yttra ett ord — innebär verkligen hela behandlingen af denna fråga så pass många underligheter, att man står spörjande inför regeringens beteende, och framför allt är detta icke ägnadt att ingifva något förtroende för regeringens sätt att handlägga frågan.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr vice talman! Jag vill allenast anföra ett faktum till belysande af det föreliggande regeringsförslaget, utan att söka ytterligare tolka de känslor, som hysas af de arbetare i landet, hvilka hittills hafva hunnit taga del af detsamma, känslor hvilka naturligtvis komma att ytterligare stegras, när arbetarna hafva hunnit att fullständigt sätta sig in i den mycket konstiga väfnad, som man finner föreligga, när man sammanställer föreningslagförslaget och aftalslagförslaget.

När regeringen i fjol i september omsider släppte lös förlikningsmannainstitutionen, så att den skulle kunna följa den lag, som den har att arbeta efter, och när regeringen då ej längre lade hinder i vägen för förlikningsmännen att träda i verksamhet för att söka få slut på den förödande striden, då lät regeringen meddelandet härom till förlikningsmännen åtföljas af ett uttalande, att det vore regeringens bestämda önskan, att förlikningsmännen icke endast skulle söka att bilägga de då pågående tvisterna — den af arbetsgifvarnes stora lockout framkallade striden på arbetsmarknaden — utan att de äfven skulle söka åstadkomma något varaktigt institut för fredens fortsatta bibehållande, att de skulle genom skapande af en förhandlingsordning de ifrågavarande parterna emellan söka att så långt som möjligt förebygga ett upprepande af 1909 års händelser. Förmodligen var det icke heller utan regeringens vetskap, som förlikningsmännen, när de första förhandlingarna sent omsider i september började, kommo med ett sådant förslag, uppbyggt efter vissa utländska föredömen, och framlade detta till parternas granskning, under det att regeringen tydligen lät påskina, att den å sin sida var lifligt intresserad af och ville göra allt

hvad på den ankom för att en sådan stor strid icke skulle komma att ånyo äga rum här i landet.

Läser man nu mot bakgrunden af dessa förhållanden, isynnerhet sista delen af § 8 i den nu föreliggande kungliga propositionen, så måste man göra sig den frågan: huru har åtminstone herr civilministern — jag hoppas, att herr civilministern och afven regeringens öfriga medlemmar läsa protokollen från Andra kammaren, så att de få del af hvad vi här yttra, trots det att de icke nu äro här närvarande — huru har herr civilministern, som var den mest framträdande mannen från regeringen vid detta tillfälle och som alltid sagt sig vara så starkt intresserad af ett förebyggande af de stora striderna på arbetsfältet, huru har han och regeringen i öfrigt kunnat lägga fram en sådan proposition som denna, en proposition som innefattar ett yrkande om att i svensk lag få införd en sådan bestämmelse som att arbetsgifvarne, när det dem behagar, och när de så finna lämpligt, skola kunna, *stödda på svensk lag*, företaga en precis likadan åtgärd som den, hvilken företogs år 1909? Förut kunde de åtminstone ej göra detta annat än stödda på den rätt, som makten ger, när de kände sig hafva öfvertaget och trodde sig utan risk kunna våga det; men efter detta skulle de, stödda på lagen, kunna göra det när som helst.

När en sådan paragraf är inrymd i den nu föreliggande propositionen, så kan jag för min del icke hålla tillbaka den anmärkningen, att icke synes regeringen nu vara besjälad af någon större önskan att förebygga de stora, förhärjande striderna på arbetsmarknaden. Ty medan man i september 1909 sade sig vilja skapa ett institut för förebyggande, så vidt möjligt, af sådana strider, så kommer man nu, en kort tid därefter, och framlägger ett lagförslag, i hvilket man söker att få raka motsatsen upphöjd till lag.

Jag har endast velat anföra detta såsom ett belysande exempel ur den oändligt långa rad af anmärkningar, som från arbetarnas sida måste resas mot detta lagförslag, rörande hvilket jag för min del ber att få uttala den lifliga förhoppningen, att detsamma icke måtte blifva stadfäst af svensk Riksdag.

Vidare yttrades ej. Kammarerna beslöt att öfverlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till särskilda utskottet nr 2.

§ 4.

Friherre *Palmstiernas* på kammarens bord liggande motion, nr 254, som härefter föredrogs, hänvisades till konstitutionsutskottet.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 14.

§ 6.

Vid föredragning härpå af jordbruksutskottets memorial, nr 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i frågor rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel blefvo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

§ 7.

På förslag af herr vice talmannen beslöt kammaren att för sin del utse ett lika antal suppleanter som de ordinarie ledamöterna i särskilda utskottet nr 2.

§ 8.

Vidare beslöt kammaren, likaledes på hemställan af herr vice talmannen, som förmälde sig hafva om tiden för valen samrådt med Första kammarens talman, att företaga val af ledamöter i särskilda utskottet nr 2 lördagen den 2 och val af suppleanter i samma utskott måndagen den 4 nästkommande april.

§ 9.

Följande nya motioner afgåfvos nämligen:

af herr *Söderbergh* i Karlshamn, nr 255, herr *Ericsson* i Vallsta, nr 256 och 257, samt herr *Byström*, nr 258, samtliga i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om prästerskapets aflöning m. m.; samt

af herr *Byström*, nr 259, angående ytterligare lindring i främmande trosbekännares skyldighet att erlägga afgifter till svenska kyrkan, dess prästerskap eller betjäning.

Ifrågarvarande motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 10.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 39, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss ny bestämmelse med afseende å vikt; och

nr 40, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående söndagshvila inom vissa arbetsområden.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets memorial nr 31, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Jansson* i Krakerud under 2 dagar fr. o. m. den 1 april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,25 e. m.

In fidem

Per Cronwall.

Torsdagen den 31 mars.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Upplästes ett till kammaren inkommet läkarbetyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Andra kammare, herr Olof Hellström på grund af inflammation i högra knäet är förhindrad att för någon tid deltaga i riksdagsarbetet, intygar Stockholm den ³⁰/₃ 1910.

I. Hedenius.

Med. d.r.

§ 2.

Herr statsrådet grefve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetskatt;

angående omorganisation af navigationsskolorna;
 angående ny pensionsstat för daglönare vid marinen;
 angående delaktighet i småskolelärares m. fl. ålderdoms-
 understödsanstalt för lärare och lärarinnor vid lotsbarnskolor; och
 angående användande af allmänna besparingar å riksstatens
 femte hufvudtitel till anskaffning och anordnande af hissar i
 flottans sjukhus i Karlskrona m. m.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Vidare upplästes följande till kammaren inkomna Kungl. Maj:ts bref:

Vi Gustaf, med Guds Nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, tillbjude Eder, Gode Herrar och Svenske män, ledamöter af Riksdagens Andra kammare, Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig!

Med djup tacksamhet för Försynens nåd gifva Vi Eder härigenom tillkänna, att Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan denna dag klockan 3 f. m. lyckligen blifvit förlöst med en prinsessa, som kommer att i det heliga dopet undfå namnen Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta.

Förvissade, att I med Oss och Vårt Kungliga Hus delen glädjen öfver denna lyckliga tilldragelse, förblifve Vi Eder med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågna.

Stockholms slott den 28 mars 1910.

Under Hans Maj:ts
 Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Hugo von Sydow.

Härefter yttrade herr vice talmannen:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren i anledning af det gjorda meddelandet behagade uppdraga åt kammarens talman att till Deras Majestäter Konungen och Drottningen samt till de höga föräldrarne framföra kammarens vördnadsfulla lyckönskningar med anledning af den för det kungliga huset glädjande tilldragelsen.

Hvad herr vice talmannen sålunda hemställt blef af kammaren bifallet; och beslöt kammaren tillika att lägga det upplästa brevet till handlingarna.

§ 4.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti statsutskottets memorial nr 17 och 20 samt jordbruksutskottets memorial nr 40 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i hvilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att vederbörliga omröstningar öfver de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 17.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen i anledning af förevarande motioner må för sin del förklara adjunkten vid Hälsingborgs högre allmänna läroverk Johan Peter Ahlgren berättigad att från och med den 1911 års ingång åtnjuta aflöning i fjärde lönegraden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, afslagit såväl utskottets ofvanberörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 79 Ja och 144 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade ut-

fallit med	117 Ja och 26 Nej,
hvadän, då därtill lades Andra kammarens röster eller	<u>79 Ja och 144 Nej,</u>

sammanräkningen visade 196 Ja och 170 Nej;
och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med jappropositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 20, punkt 1.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må, med godkännande af de uppgjorda förslagen till

stater för infanteriet, kavalleriet, artilleriet, artilleriets tygstater, fortifikationen och trängen, höja anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 17,921,168 kronor, med 65,008 kronor till 17,986,176 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat höja anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 17,921,168 kronor, med 36,939 kronor, till 17,958,107 kronor.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här voro fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seglarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 74 Ja och 147 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade ut-

fallit med	137 Ja och	9 Nej,
hvidan, då därtill lades Andra kammarens		
röster eller	<u>74 Ja och</u>	<u>147 Nej,</u>

sammanräkningen visade 211 Ja och 156 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 20, punkt 2.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må öka anslaget till de värnpliktiges aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 2,587,145 kronor, med 290,320 kronor till 2,877,465 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat minska anslaget till de värnpliktiges aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 2,587,145 kronor med 86,862 kronor till 2,500,283 kronor.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflämnade samt en sedel af-
lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kamma-
ren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öpp-
nande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit
med 88 Ja och 134 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kam-
maren samtidigt anställd,

hade utfallit med	140 Ja och	6 Nej,
hvad, då därtill lades Andra kammarens		
röster eller	<u>88 Ja och</u>	<u>134 Nej,</u>
sammanräkningen visade	228 Ja och	140 Nej;
och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen		
fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.		

Fjärde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 20, punkt 3.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riks-
dagen må öka anslaget till arméns mathållning, nu 7,359,405
kronor, med 245,286 kronor till 7,604,691 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren,
beslutat minska anslaget till arméns mathållning, nu 7,359,405
kronor, med 192,246 kronor, till 7,167,159 kronor.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflämnade samt en sedel af-
lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kamma-
ren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öpp-
nande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit
med 97 Ja och 123 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som
enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kam-
maren samtidigt anställd,

hade utfallit med	143 Ja och	3 Nej,
hvad, då därtill lades Andra kammarens		
röster eller	<u>97 Ja och</u>	<u>123 Nej,</u>
sammanräkningen visade	240 Ja och	126 Nej;
och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen		
fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.		

Torsdagen den 31 Mars.

Femte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 20, punkt 4.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må höja anslaget till arméns munderingsutrustning, nu 4,378,424 kronor, med 149,773 kronor till 4,528,197 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat minska anslaget till arméns munderingsutrustning, nu 4,378,424 kronor, med 149,167 kronor till 4,229,257 kronor.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflämnade samt en sedel af lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 79 Ja och 139 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd,

hade utfallit med 143 Ja och 3 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller 79 Ja och 139 Nej,

sammanräkningen visade 222 Ja och 142 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.

Sjätte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 20, punkt 5.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må öka anslaget till arméns diverse intendenturbehof, nu 760,729 kronor, med 25,343 kronor till 786,072 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat minska anslaget till arméns diverse intendenturbehof, nu 760,729 kronor, med 19,919 kronor till 740,810 kronor.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflämnade samt en sedel af-
lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kamma-
ren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seglarnes öpp-
nande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit
med 79 Ja och 134 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kam-
maren samtidigt anställd,

hade utfallit med 141 Ja och 3 Nej,
hvidan, då därtill lades Andra kammarens
röster eller 79 Ja och 134 Nej,

sammanräkningen visade 220 Ja och 137 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen
fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.

Sjunde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 20, punkt 6.)

«Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riks-
dagen må öka anslaget till arméns kasernutredning samt ved,
ljus och vatten, nu 1,570,808 kronor, med 206,248 kronor till
1,777,056 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren,
beslutat höja anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus
och vatten, nu 1,570,808 kronor, med 123,268 kronor till 1,694,076
kronor.»

Sedan voteringsseglarne blifvit aflämnade samt en sedel af-
lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kamma-
ren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seglarnes öpp-
nande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit
med 80 Ja och 129 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kam-
maren samtidigt anställd,

hade utfallit med 142 Ja och 4 Nej,
hvidan, då därtill lades Andra kammarens
röster eller 80 Ja och 129 Nej,

sammanräkningen visade 222 Ja och 133 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.

Åttonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 20, punkt 7.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må öka anslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hofbeslag, nu 362,250 kronor, med 14,343 kronor till 376,593 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat minska anslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hofbeslag, nu 362,250 kronor, med 744 kronor till 361,506 kronor.»

Sedan voteringsseglarna blifvit aflämnade samt en sedel af-
lagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kam-
maren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seglarnes öpp-
nande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med
81 Ja och 133 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kam-
maren samtidigt anställd,

hade utfallit med 139 Ja och 4 Nej,
hvidan, då därtill lades Andra kammarens

röster eller 81 Ja och 133 Nej,

sammanräkningen visade 220 Ja och 137 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen
fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.

Nionde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 20, punkt 8.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riks-
dagen må för anskaffning af ny fältartilleriemateriel af det utaf
1909 års Riksdag beviljade beloppet 3,000,000 kronor å extra
stat för år 1911 anvisa ytterligare 400,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, afslagit utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsmedel för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 48 Ja och 165 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 130 Ja och 16 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens röster eller 48 Ja och 165 Nej, sammanräkningen visade 178 Ja och 181 Nej; och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

Tionde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 20, punkt 9.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må till belyningsmateriel å extra stat för år 1911 anvisa ett anslag af 70,000 kronor, med rätt för Kungl Maj:t att af omhänderhafvande medel under år 1910 förskjuta beloppet för att sedermera af nämnda anslag ersättas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, afslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.»

Sedan voteringsmedel blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsmedel för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 58 Ja och 166 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade

utfallit med	125 Ja och	22 Nej,
hvidan, då därtill lades Andra kammarens		
röster eller	58 Ja och	166 Nej,

sammanräkningen visade 183 Ja och 188 Nej;
och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

Elfte omröstningen:

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 40, punkt 12.)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen i den för skogsstaten gällande stat uppför ytterligare fem jägmästarbefattningar med de af Kungl. Maj:t föreslagna löneförmåner och i sammanhang därmed nedsätter de i samma stat uppförda resepenningar till jägmästaren i Tjusts revir, nu 700 kronor, med 100 kronor till 600 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat, att i den för skogsstaten gällande stat uppföra ytterligare sex jägmästarbefattningar med de af Kungl. Maj:t och bemälda motionärer föreslagna löneförmåner och i sammanhang därmed nedsätta de i samma stat uppförda respennningar till jägmästaren i Tjusts revir, nu 700 kronor, med 100 kronor till 600 kronor.»

Sedan voteringsseklarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs seklarnes öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 89 Ja och 133 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade

utfallit med	96 Ja och	50 Nej,
hvidan, då därtill lades Andra kammarens		
röster eller	89 Ja och	133 Nej,

sammanräkningen visade 185 Ja och 183 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med jappropositionens innehåll.

Tolfte omröstningen:

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 40, punkt 2)

»Den, som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen till uppförande af en karantänsanstalt för husdjur i Haparanda på extra stat för år 1911 anvisar ett belopp af 13,600 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna nämnda belopp, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, afslagit Kungl Maj:ts framställning i ämnet.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 97 Ja och 126 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blifvit af Första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 124 Ja och 22 Nej, hvadan, då därtill lades Andra kammarens röster eller 97 Ja och 126 Nej,

sammanräkningen visade 221 Ja och 148 Nej; och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med jappropositionens innehåll.

§ 5.

Föredrogos hvar för sig de på kammarens bord liggande motionerna, nämligen herr *Söderberghs* i Karlshamn, nr 255, herr *Ericssons* i Vallsta, nr 256 och 257, samt herr *Byströms*, nr 258 och 259; och blefvo samtliga dessa motioner hänvisade till särskilda utskottet nr 1.

§ 6.

Härefter föredrogos och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 31, med öfverlämnande till Riksdagen

af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker.

§ 7.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *Christiernson*, nr 260, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om föreningar m. m.;

herr *Blomberg m. fl.*, nr 261, med hemställan om afslag å nämnda proposition;

herr *Åkerman*, nr 262, herr *Pettersson* i Södertälje, nr 263, och herr *Jönsson* i Slåtåker, nr 264, i anledning af samma proposition;

herr *Olausson*, nr 265, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

Herr *Byström*, nr 266, i anledning af Kungl. Maj:ts förberörda proposition med förslag till lag om föreningar m. m. samt

herrar *Broomé* i Bårslöf och *Forssling*, nr 267, om ändring i bestämmelserna rörande statsunderstöd till enskilda mellanskolor.

Samtliga dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående villkoren för giltigheten af sådant utaf ömse-sidigt försäkringsbolag fattadt beslut, hvarigenom delägarnes ansvarighet för bolagets förbindelser förändras;

nr 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillägg till lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom m. m.; och

nr 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om verkningarne af lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.57 e. m.

In fidem

Per Cronvall.